

מלאכת צד

גדרים לחיות מיוחדות

החיוב באריה הוא דווקא בכלוב שאינו יכול לשוברו

5. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קו עמוד ב

גמרא. אמר רבי ירמיה בר אבא אמר שמואל: הצד ארי בשבת אינו חייב אפילו חופסו אין זו אידתו, שקטועם משחית ואלו. עד שיכניסנו לגורזקי שלו. בית משמר העשוי לו, כמין חיבה.

חיה חולה שנמנע ממנה לברוח צידתה אסורה מדרבנן, אמנם אם רק ישנה חיובה מהתורה כיון שמסוגלת להרגיש ולברוח

6. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קו עמוד ב

תנו רבנן: הצד צבי סומא וישן - חייב, חגיר וזקן וחולה - פטור. אמר ליה אבבי לרב יוסף: מאי שנא הני ומאי שנא הני? - הני - עבידי לרבווי, הני - לא עבידי לרבווי. -

והתניא: חולה - חייב! אמר רב ששת: לא קשיא, הא - בחולה מחמת אישתא, הא - בחולה מחמת אובצנא עייפות, שאינו יכול לזוז ממקומו, נלד ועומד הוא.

בעלי חיים איטיים מאד, מחלקו בהם הפוסקים. לדעת הגרשז"א לא שייך בהם צידה:

7. שמירת שבת כהלכתה פרק כז אות מה

בעלי - חיים כאלה שאין במינם צידה, דהיינו שבנקל אפשר לקחתם ואין דרכם לברוח, כגון הנמלה והצב, לא שייך בהם איסור צידה. אבל אסור לקחתם בידים משום איסור מוקצה.

אמנם במאמ"ר (צ ז) הוכיח שהוא מחלוקת ראשונים ויש אוסרים אף בתולעת. וכתב לאסור.

שיהיה במינו ניצוד

8. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קו עמוד ב

תנו רבנן: הצד חגבין, גזין, צרעין ויתושין בשבת - חייב, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: כל שבמינו ניצוד - חייב, וכל שאין במינו ניצוד - פטור

להלכה נפסק כחכמים שאיסור תורה קיים רק במין שדרך לצוד אותו

9. רמב"ם הלכות שבת פרק י הלכה יט

הצד דבר שדרך מינו לצוד אותו חייב, כגון חיה ועופות ודגים

נחלקו ספרי התרומה והטור בתיבה שיש בה זבובים, הטור מתייר לסוגיה כיון שאינם נחשבים ניצודים בתיבה וגם אינו מתכוין לצידה

10. טור אורח חיים הלכות שבת סימן שטז

כל דבר שבמינו ניצוד חייב אין במינו ניצוד פטור אבל אסור הלכך זבובים אף על פי שאין במינו ניצוד אסור לצודן.

לכן כתב בעל התרומות שאסור לנעול בשבת התיבה שיש בה זבובים אלא יתן סכין או שום דבר בין הכיסוי לתיבה בענין שיוכלו לצאת משם.

וג"ל שא"צ לדקדק בזה שאין הזבובים נצודין בתיבה שאם בא לפתוח התיבה וליטלם יברחו ולא דמי לדבורים בכורות דקתני פורסין המחצלת ע"ג כוורת ובלבד שלא יכוין לצוד כי הכוורת קטנה היא והדבורים ניצודין בה ועוד דבכוורת גופה קתני ובלבד שלא יכוין לצוד אלמא כי לא מכוין שרי:

ב"י: ומכל מקום כיון דנפק מפומיה דבעל התרומה וכתבו המרדכי ולא חזינו מאן דאיפליג עליה מי יקל ראשו שלא לחוש לדבריהם:

המקום שבו נחשב ניצוד מהתורה

הגמרא דנה מהו גודל הכלוב שהכנסה של חיה לתוכו אסורה מדין צידה. ומביאה שלשה מדדים שמגדירים את הכלוב ככזה ששייך בו צידה.

1. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קו עמוד א - קו עמוד א

משנה. רבי יהודה אומר: הצד צפור למגדל עד שהכניסו למגדל, משטיירי כלעז +אנן - חייב, דא לא אידתו, אבל אם הכניסו לבית - אינו ניצוד בכך, שזאף לו דרך חלונות, וצבי לבית - חייב ניצוד משהכניסו לביתו ועל כפיו, אבל אם הכניסו לגינה או לחצר - אין זו אידתו. וחכמים אומרים: צפור למגדל, וצבי לגינה ולחצר ולביבירין - חייב.

רבן שמעון בן גמליאל אומר: לא כל הביבירין שוין. זה הכלל: מחוסר צידה שקשה לחפסו שס, כדמפרש בגמרא - פטור ואסור מדרבנן, שאינו מחוסר צידה - חייב.

גמרא. תנו התם (משנה ביצה ג א): אין צדין דגים מן הביבירין ביום טוב, ואין נותנין לפנייהם מזונות. אבל צדין חיה ועוף, ונותנין לפנייהם מזונות.

ורמינהו: ביבירין של חיות ושל עופות ושל דגים - אין צדין מהם ביום טוב, ואין נותנין לפנייהם מזונות. קשיא חיה אחיה...

חיה אחיה נמי לא קשיא, הא - בביביר גדול מתניתין דכילא דכילא גדול, הא - בביביר קטן מתניתין דכילא. היכי דמי ביביר גדול, היכי דמי ביביר קטן? אמר רב אשי: כל היכא דהייט בתריה, ומטי לה בחד שיחייא מרובה, שהוא שומה לאחור בה - ביביר קטן, ואידך - ביביר גדול.

אי נמי: כל היכא דנפיל טולא דכתלים אהדי - ביביר קטן, ואידך - ביביר גדול,

ואי נמי: כל היכא דליכא עוקצי עוקצי פילאט להטמט כון - ביביר קטן ואידך - ביביר גדול.

הרמב"ם מביא להלכה את שני המדדים הראשונים קלות התפיסה בכלוב וגודל הכלוב כפי שנמדד על ידי הצל, ודי באחד מהם לחייב.

2. רמב"ם הלכות שבת פרק י הלכה כ

כל מקום שאם ירוץ בו יגיע לחיה בשחיה אחת, או שהיו הכתלים קרובין זה לזה עד שיפול צל שניהם לאמצע כאחד הרי זה מקום קטן, ואם הבריה הצבי וכיוצא בו לתוכו חייב, ומקום שהוא גדול מזה המבריה חיה ועוף לתוכו פטור.

השו"ע כותב הגדרה כללית לאסור מהתורה במקום שניצודין בהם ומדרבנן במקום שאין ניצודין בהם

3. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שטז סעיף א

הצד צפור דרוור למגדל שהוא ניצוד בו, ושאר צפרים, וצבי, לבית או לביביר שהם נצודים בו, חייב; ואם אינו נצוד בו, פטור אבל אסור.

המשנ"ב מביא את התנאים לאיסור תורה כהעמדה הראשונה של הגמרא ומסביר שחיה אחת שלא נדרשת לו הפסקה במדרך לתפיסת החיה.

4. משנה ברורה סימן שטז ס"ק ד

(ד) שהם נצודים - לאפוקי אם הבית והביביר גדול שאין יכולין לתפסו בשחיה אחת היינו בריצה אחת אלא צריך להנפש קודם שיגיענו לא מקרי צידה דאורייתא אף שהוא מקורה וממילא הצודוהו שם בבית או בביביר חייב ועיין לקמן במ"ב ס"ק נ"ח.

חיה ועוף שברשותו

ראה לעיל במשנה שכתבה על חיה ועוף שברשותו שהוא פטור, וכתב הב"י שכאן הוא פטור ומותר

16. בית יוסף אורח חיים סימן שטז אות ב (ב), יב ד"ה תנן בפרק

תנן בפרק שמנה שרצים (ק). חיה או עוף שברשותו הצדן פטור. וכל פטורי שבת פטור אבל אסור בר מהנהך תלת (שם). כלומר שהם מותרים. והקשה המג"א (כו) שדין זה לא כלול בשלשה שעליהם דנה הגמרא

17. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שטז סעיף יב

חיה ועוף שברשותו מותר לצודו, והוא שלא ימרונו; אבל אם הם מורדים, אסור לתפסם אפילו בחצר, אם החצר גדול שאם לא גדול בין בני אדם היו צריכים מצודה.

הגה: וי"א דאסור לצוד חיה ועוף שברשותו היינו כשהם בחוץ או בפנים בבית גדול שיש בו שיעור צידה דהיינו שלא יכול להשיג בשחיה אחת. משנ"ב נז' ואם צדן, פטור; (הגהות אלפסי).

אבל אפילו פרה וסוס, וכל שכן שאר חיה ועוף שמרדו, אם צדן חייב חטאת, וכן עיקר (המגיד פ"ג). חתול, דינה כשאר חיה ואסור לתפשה בשבת. (הגהות אלפסי).

18. משנה ברורה סימן שטז ס"ק נט

(נט) אבל פרה וסוס וכו' - פירוש דבפרה וסוס שהם מיני בהמות לא שייך צידה כלל אפילו מדרבנן אפילו קנה אותם מחדש ועדיין לא הורגלו לבוא לביתו כי אין עשויין להשמש מתחת ידי אדם ומותר לתפוס אותן ולסגור אותן במקום צר.

ובשאר חיה ועוף שברשותו שעשויין להשמש מידי אדם אף שאין צריכין מצודה לתפסן כי יבואו מעצמן לביתן לערב מ"מ יש בו איסור צידה דרבנן וכל זה בשלא מרדו אבל מרדו אפילו פרה וסוס חייב חטאת עבור צידתן אפילו נתגדלו מתחלה בביתו וזהו שכתב וכו' שאר חיה ועוף וכו' והוא שמרדו הפרה והסוס לגמרי וברחו מרשותו עד שצריך לבקש מצודה או איזה תחבולות לתפסו וגם אינן באים לערב לביתו:

סיכום להלכה חיות שברשותו

בהמות שאין דרכן להשמש - אין בהם צידה כלל.

חיה ועוף שעשויין להשמש אבל יחזרו לבסוף מעצמם - כגון אווזים ותרנגולים לשו"ע אין בהם צידה (וכ"כ חזו"ה ק"א) לרמ"א אסור מדרבנן (וכ"כ בשש"כ כו לה)

חיות שמרדו ולא מאפשרות לצוד אותם - חייב מהתורה.

היתרים בצידה

רמשים שמצעים את האדם מותר לתפסם שלא יצטור

19. תוספות מסכת שבת דף קז עמוד ב

הצד את הפרעוש כו' ר"י פטר - משמע דפטור אבל אסור ואומר ר"י בשם הרב פורת דאפ"ה אם נשח האדם מותר ליקחנו ולהשליכו מעליו דמשום צער שרי מידי דהוה אקוץ ברשות הרבים. רשב"א כאן. (שמותר לשלול אותו בכרמית שלא יזיק) אבל אם הוא באותו ענין על האדם שאינו ירא שינשכנו כגון על סרבול מבחוץ אסור ליטלו אבל יכול להפילו מעליו.

השו"ע פסק כרמב"ם שזבובים איסור הצידה בהם מדרבנן, הרמ"א הביא מחלוקת בדין סגירת תיבה עם זבובים

11. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שטז סעיף ג

כל שבמינו נצוד, חייב עליו; אין במינו נצוד, פטור אבל אסור. הלכך, זבובים אף על פי שאין במינו נצוד, אסור לצודן.

הגה: ולכן יש לזהר שלא לסגור תיבה קטנה, או לסתום כלים שזבובים בו בשבת, דהוי פסיק רישיה שיצודו שם (בה"ת ומרדכי ס"פ כירה ואגור). ויש מקילין במקום שאם יפתח הכלי ליטלם משם, יברחו.

משנ"ב טז: ב"ח פסק להחמיר כדעה הראשונה וכן המ"א כתב דכן עיקר וע"כ יש לראות להפריח הזבובים. (וכו במאמ"ר צ כו).

ילקו"י (שט"ז ד) : והעיקר לדינא להקל לסגור את התיבה בשבת, ובפרט כשיש לו צער מהזבובים והיתושים.

אמנם אם יש חור כלשהו שממנו יכולים הזבובים לצאת מותר לסגור

12. משנה ברורה סימן שטז ס"ק יד - טו

(יד) שלא לסגור - אלא יתן סכין או שום ד"א בין הכיסוי להתיבה בענין שיוכלו לצאת משם. וכן אם יש חור קטן בתיבה אף שאינו נראה להדיא להזבובים אפילו הכי מותר דתו לא הוי פסיק רישיה:

סיהיה ניצוד לצורך

חיוב צידה מהתורה לרש"י הוא בכל דבר שבמינו ניצוד וכן בשאר דברים אם ניצודים לצורך.

13. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קז עמוד א

משנה. שמנה שרצים האמורים בתורה, הצדן והחובל בהן - חייב חייב צממנו נטע. ושאר שקצים ורמשים כגון תולעת ונחשים ועקרבים, ... הצדן לצורך - חייב, שלא לצורך - פטור דאין צממנו נטע והוא מלאכה שאינה נכונה לו שמעון היא כדמקמי לה בגמרא. חיה ועוף שברשותו, הצדן - פטור.

לדעת התוס' גם דבר שבמינו ניצוד אם צדו שלא לצורך, פטור על צידתו (ומה שהמשנה חייבה על שמונה שרצים הוא כיון שבסתם ניצודים לצורך)

14. תוספות מסכת שבת דף קז עמוד א

שלא לצורך פטור - פירש רש"י דאין במינו ניצוד ואינו נראה דהא מאן דפטור אין במינו ניצוד פטור אפילו לצורך אלא יש לפרש דאפילו במינו ניצוד פטור משום דהוא מלאכה שאינה צריכה לגופה.

שו"ע פסק כתוספות שבכל חיה לצורך חייב ושלא לצורך פטור, ובשמונה שרצים סתמם לצורך משא"כ בשאר שרצים.

15. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שטז סעיף ח

שמונה שרצים האמורים בתורה, הצדן חייב אם לא שכונתו היתה בהדיא שלא לצורך ופטור משום דהו"ל מלאכה שאינו צריך לגופה. משנ"ב כח ... ושאר שרצים ... הצדן לצורך, חייב; שלא לצורך, או סתם, פטור אבל אסור.

ולהרמב"ם חייב. אפילו שלא לצורך כל שנתכין למלאכה דס"ל מלאכה שאינו צריך לגופה חייב עליה. ורוב הפוסקים פוסקים כדעה הראשונה דפטור מחטאת משום דבעינן מלאכת מחשבת ואסור מדרבנן. משנ"ב לד.

ובתינוק אפי' נתכוין להעלות הדגים עמו מותר לפי שבעסקי נפשות הוא מפקח ואין זה אלא באגב וכן במפקח את הגל להציל למי שנפל עליו הגל:

הרשב"א מביין שגם ברישא שלא עסק בהצלת נפש מותרת הצידה כל שיש לו כוונה נוספת של היתר

26. חדושי הרשב"א מסכת שבת דף קז עמוד א

ובירושלמי (ה"ו) נראה שהתירו לנעול לכתחלה ביתו לשמור ביתו וצבי שבתוכו, דכיון שהוא צריך לשמור ביתו אף על פי שעל ידי כך ניצוד הצבי ממילא מותר ובלבד שלא יתכוין לשמור את הצבי בלבד.

...ולפי זה הא דאמרין ונתכוין לנעול בעדו לא בעדו בלבד קאמר אלא אם נתכוין לנעול אף בעדו קאמר, ולומר שאילו צריך לנעול בעדו מותר אף על פי שמתכוון שיהא הצבי ניצוד בתוכו.

אמנם לר"ן אין שום היתר במתכוין אם שלא שעסק במיקוח נפש. וגם הרישא של הירושלמי דווקא כשלא ידע מהצבי בזמן הנעילה (שאו הוא כמתעסק ולא פסיק רישא)

27. ר"ן (על הרי"ף) מסכת שבת דף לח עמוד א

ודבריו תמוהים בעיני הרבה היאך אפשר שאפילו במתכוין לנעול בעדו ובעד הצבי יהא מותר וכי מפני שהוא צריך לנעול ביתו נתיר לו לעשות מלאכה בשבת ולא עוד אלא שאני אומר שאפי' שאינו מתכוין לנעול בעד הצבי כל שהוא ידוע שהצבי בתוכו ושאי אפשר לו שלא יהא הצבי ניצוד בתוכו אסור והיינו דאמרין בכולה מכלתין [דף עה. וכו'] דמודה ר' שמעון בפסיק רישיה ולא ימות.

וזו שאמרו בירושלמי ענין אחר הוא לומר שאם נתכוין לנעול את ביתו ולא נתכוין לצבי כלל אף על פי שאח"כ מצא הצבי שמור בתוכו מותר כלומר שאינו מחויב שיפתח את ביתו

וסמכו לזו תינוק מבעבע בנהר ומפקח בגל ולא שיהו דומות ממש בענינם לפי שבענין פקוח נפש אפילו מתכוין למלאכת הרשות עם אותה מלאכה של פקוח נפש מותר

המשנ"ב מוסק כר"ן שכל שידוע שהצבי בבית אסור לנעול ביתו אפילו כשאינו מתכוין כיון שהצידה היא פסיק רישא

28. משנה ברורה סימן שטז ס"ק קה

אסור לנעול את ביתו כדי לשמור כלי ביתו אם ידוע שיש צבי בתוכו אף על פי שאין מתכוין לצידת הצבי דהוי פסיק רישיה ואסור מן התורה וכו' ש' אם מתכוין בשביל שניהם.

☞ **וכ"כ בילקו"י** (שטז, ג)

ספק פסיק רישא

הט"ז מבין בטור שמציאות של ספק אם יש בתיבה זבובים זהה למציאות של תיבה שיש בה חור וממילא אין זה נחשב פסיק רישא לאסור אלא דבר שאינו מתכוין

29. ט"ז אורח חיים סימן שטז ס"ק ג

אפי' אם תאמר דבדאי הוה פ"ר ואסור מ"מ בספק אם יש שם זבובים יש להתיר דשם אין פ"ר כי זה הוה ספק פ"ר והוה דבר שלא במתכוין ומותר כמו בכור' היכא דלא הוה פ"ר כגון שיש נקב קטן כמש"ל ה"נ אין פסיק רישיה בודאי כי אפשר שאין שם זבובים וזה היא כמו במקום דלא הוי פ"ר דמותר שלא במתכוין כנ"ל לישב דברי הטור על נכון כי לא בא לחלוק בביאור על בעל התרומה אלא שנ"ל שא"צ לדקדק אח"י ויכול להסגיר התיבה בלי בדיקה אם יש שם זבובים וכן נ"ל להלכה למעשה דאם רואה שם זבובים יפריח תחלה מה שיפריח אבל א"צ לחפש אחר זה וכו' ש' אם

יפריח פעם א' ול"ת שמא נשארו עוד. (והובאו דבריו במשנ"ב טז)

20. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שטז סעיף ט

פרעוש, הנקרא ברגו"ת בלשון ערב, אסור לצודו אא"כ הוא על בשרו ועוקצו,

וצידה קלה מנטילת נשמה ששם צריך לעשות "לפי תומו".

21. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קכא עמוד ב

בעו מיניה מרבי ינאי: מהו להרוג נחשים ועקרבים בשבת? אמר להו: צירעה אני הורג, נחש ועקרב לא כל שכן? - דילמא לפי תומו. דאמר רב יהודה: רוק - דורסו לפי תומו. ואמר רב ששת: נחש דורסו לפי תומו. ואמר רב קטינא: עקרב - דורסו לפי תומו. לא שיעמוד עליו ויהרגו להדיא, אלא כשהוא הולך לתומו, ונחש או עקרב כפניו - אין צריך לישמש ממנו, אלא דורסו והולך, ואם מת כדריכתו - ימות, ואילו ולא נתכוין.

הרשב"א מסביר את הגמרא שמדובר שמתכוין להורגו אלא שמראה עצמו כאילו עושה לפי תומו

22. חדושי הרשב"א מסכת שבת דף קכא עמוד ב

ואינו מחזור חדא דהא קאמר ר' ינאי צרעה אני הורג דמשמע לכתחלה ומתכוין, ...

ואי אפשר לומר דהא קא משמע לן דדוקא לפי תומו אבל במתכוין לא, דהא משמע דלהיתירא קא אתא לאשמעין דאי לא לימא נחש אינו הורגו אלא דורסו לפי תומו, אלא הכי פירושה דורסו אפילו במתכוין אלא שהוא עושה לפי תומו שמראה עצמו כאילו אינו מתכוין דכל כמה דאפשר לשנויי משנינן וכדכתבין לעיל.

וכן פסק השו"ע שמותר להרוג בכוונה מזיקין שלא ממיתין ויראה עצמו כאילו לא מתכוין

23. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שטז סעיף י

כל חיה ורמש שהם נושכים וממיתים ודאי, נהרגים בשבת אפילו אין רצין אחריו;

ושאר מזיקין, כגון: נחש ועקרב מקום שאינם ממיתין,

- אם רצין אחריו, מותר להרגם;

- ואם לאו, אסור. אבל מותר לדורסם לפי תומו, ואפילו במתכוין אלא שמראה עצמו כאילו אינו מכוין.

צידה שנעשית ממילא

הגמרא בירושלמי מביאה שאדם שנתכוין לענין אחר ובאותה פעולה נעשתה צידה, מותרת.

24. תלמוד ירושלמי מסכת שבת פרק יג הלכה ו

ר' יוסי בי ר' בון בשם רב חנא היה צבי רץ כדרכו ונתכוון לנעול בעדו ונעל בעדו ובעד הצבי מותר.

ר' יוסי בי ר' בון בשם רב חונה ראה תינוק מבעבע בנהר ונתכוון להעלותו ולהעלות נחיל של דגים עמו מותר. ר' יוסי בי ר' בון בשם רב חנא היה מפקח בגל ונתכוון להעלותו ולהעלות צרור של זבובים עמו מותר:

הפני משה מסביר שואם עסק בהצלת נפשות מותר אפילו שהיתה כוונתו גם לצידה ובסם דווקא שכוונתו היתה לענין אחר

25. פני משה מסכת שבת פרק יג הלכה ו

מותר. שהרי לא נתכוין אלא לנעול בעדו והצבי מאליו הוא ניצוד.

סיכום להלכה מלאכת צד

צידה בשבת – אסורה כל צידה בשבת באופן שמגביל את תנועת הניצוד כגון שתופס אותה בידו, או סוגר אותה בחדר (שו"ע שטז א) או מששה בה את הכלב (משנ"ב י). ופעמים שאיסורה במהתורה ופעמים שאיסורה מדרבנן.

צידה מהתורה – איסור צידה מהתורה דווקא כשמתקיימים שלשה תנאים מצטברים: שמדובר בבעל חיים^א שדרך לצוד אותו, שצד אותו ציד מנת להשתמש בו ושסוגר הניצוד^ב במקום שלא יכול לתפוסו במרוצה אחת.

צידה מדרבנן – בכל מציאות אחרת שצד את בעל החיים קיים בו איסור צידה מדרבנן, כגון שצד למקום גדול או שצד בעל חיים שאין דרך לצוד אותו או שאין לו כוונה לעשות בו שימוש.

בעל חיים ביתי – כבשים וכד' שאין דרכם לברוח מיד האדם אין בהם איסור צידה (אמנם אסור לטלטלם משום מוקצה) ואם מורדים כלומר שבורחים מהאדם ולא ישובו יש בהם איסור צידה מהתורה. ואוונים וכד' שפעמים חומקים מהאדם אך עתידים לחזור לביתו בערב יש אומרים שאין בהם איסור צידה (שו"ע שם יב, חזו"ע ה קיא) ויש אומרים שיש בהם איסור צידה מדרבנן (רמ"א שם) אך במקום הפסד יש להקל (משנ"ב יז).

כלוב של ציפורים – כלוב של ציפורים שפותחים אותו להכניס להם אוכל צריך להקפיד לשמר את הפתח סגור תמיד בידו או בגופו, שאם לא כן יהיה שוב אסור לסגרו משום צד.

בע"ח שנכנס לבית – ציפור שנכנסה לבית דרך חלון פתוח אסור לסגור את החלון או הפתח עד שתצא הציפור. ואם סוגר מפני הקור בלבד ולא רוצה בציפור יש להקל (שהוא תרי דרבנן). אך אם מדובר בבעל חיים גדול שניצוד בסגירת הבית אסור בכל אופן (משנ"ב ה).

בעל חיים מוחלש – בעל חיים ישן יש איסור צידה מהתורה בתפיסתו כיון שיכול להתעורר ולברוח. אמנם בעל חיים חולה באופן שאין בכוחו לברוח איסורו מדרבנן (שו"ע שם ב).

בעל חיים איטי – יש אומרים שצב, נמלה וכדומה אין בהם איסור צידה ונחשבים כניצודים ועומדים (שש"כ כז מה) ויש אומרים שאסור אפילו בתולעת (מאמ"ר שם סז שהוא מחלוקת ראשונים)

פח עם זבובים – אסור לסגור פח או קופסא קטנה אחרת שיש בה זבובים באופן שנחשבים ניצודים שם, כיון שהוא פסיק רישא שיצודו אפילו שלא מתכוין לכך (רמ"א שם ג) אמנם אם יש ספק אם נותרו בה זבובים מותר (משנ"ב טז. יחו"ד ה כט. מאמ"ר צ כז) וכן אם הכלי גדול שלא ניתן לתפוס בו את הזבוב מותר (משנ"ב שם טז) וכן אם יש לו צער מהזבובים (ילקו"י שטז ד).

מתכוין לדבר אחר – אדם היודע שבסגירת דלת יצוד בעל חיים בביתו, אסור לו לסגור את הדלת אפילו אם כוונתו בסגירה רק למטרת שמירת הבית ויש בסגירה זו איסור תורה (משנ"ב שם כה. ילקו"י שט"ז ג).

בעלי חיים מצערים – בעל חיים שעוקץ את האדם כפרעוש אין איסור צידה בנטילתו (שו"ע שם ט) ויש מקילים גם כשהוא על חלוקו מבפנים ליטלו בידו ולהשליכו פן יבא לידי עקיצה ואם יכול להשליכו ללא נטילה יש להחמיר (משנ"ב שם לו)

אמנם פשפש שעקיצתו מצערת הרבה מותר להסיר אותו גם כשעל בגדיו מבחוץ (כה"ח עה. מאמ"ר שם נב)

נחשים במקומם – אדם החושש שנחש ישך אותו מותר להניח עליו כלי גם כשעומד במקומו ואפילו אינו ממית בנשיכתו (שו"ע שם ז. משנ"ב כז)

העמדת מלכודת – מלכודת עכברים וכד' מותרים להעמיד אותם בערב שבת אפילו שניצודים בשבת. אבל להעמיד אותם בשבת אסור אפילו שלא ניצודים מיד (משנ"ב שם יח)

רעק"א סובר שדבר שאינו מתכוין הוא דווקא ספק לגבי העתיד כלומר לגבי התוצאה, אבל ספק על המציאות שהיתה לא נחשב דבר שאינו מתכוין אלא פסיק רישא שאסור.

30. רבי עקיבא איגר יורה דעה סימן פז סעיף ו

(סעיף ו' בהג"ה) י"א דאסור לחתות האש תחת קדירה של עו"ג, לפי שהם מבשלים בהם פעמים חלב פעמים בשר, והמחתה תחת קדירה שלהם בא לידי בישול בשר בחלב. קשה לי הא אינו מכוין לבשל רק לחתות באש ופסיק רישא לא הוי דשמא לא בישל העובד כוכבים בהקדירה בשר וגם חלב וצ"ל דדוקא בספק דלהבא שמא לא יהא נעשה כן במעשה שלו כמו גורר כסא וספסל דהוי ספק שמא בגרירתו לא יעשה גומא אבל בספק דעבר כמו הכא דאם יש בקדירה בלוע בשר וחלב בחיתוי זה בודאי יתבשל אלא דהספק שמא אין בו בליעת בשר וחלב זה מקרי פסיק רישא.

ביחו"ד כתב שבהלכות שבת הלכה כט"ז שצריך מלאכת מחשבת ודברי הרמ"א ביו"ד דווקא באיסורים

31. שו"ת יחיה דעת חלק ה סימן כט

ובעיקר קושיית הגאון ר' עקיבא איגר הנ"ל, יש ליישב שדוקא בידיני שבת דקי"ל מלאכת מחשבת אסרה תורה, לכן גם כשהספק הוא על העבר, יש להקל, דלא חשיב פסיק רישא אלא בודאי מלאכה. מה שאין כן גבי בשר בחלב.

משנ"ב (ט"ז), יחו"ד (ה, כט) – בשבת גם ספק פסיק רישא לשעבר דינו כדבר שאינו מתכוין